

EDUCATIO

PEDAGÓGIA SZOCIOLÓGIA HISTÓRIA ÖKONÓMIA PSZICHOLÓGIA POLITOLÓGIA

MÉRLEGEN, 1990–2002

OKTATÁSPOLITIKAI TÁJOLÓ	3	<i>Kozma Tamás</i>
EXPANZIÓ KÖZÉPFOKON	13	<i>Forray R. Katalin</i>
AZ AUTONÓMIÁK KORA	28	<i>Sáska Géza</i>
A CIGÁNY TANULÓK OKTATÁSI ESÉLYEI	49	<i>Liskó Ilona</i>
AZ ISKOLAI HÁTRÁNY ÖSSZETEVŐI	63	<i>Imre Anna</i>
EGYHÁZ ÉS OKTATÁS A RENDSZERVÁLTÁS ÉVTIZEDÉBEN	73	<i>Nagy Péter Tibor</i>
DIFFERENCIÁLÓDÁS, DIVERZIFIKÁLÓDÁS ÉS HOMOGENIZÁLÓDÁS A FELSZŐOKTATÁSBAN	96	<i>Hrubos Ildikó</i>

VALÓSÁG

Hagyományaihoz híven az 1998–2002-es kormányzati ciklus végén az Educatio ismét kerekasztal beszélgetésre hívta meg a kormánypártok, az ellenzéki pártok, valamint a pedagógus szakszervezetek képviselőit. A beszélgetéssel ezúttal is alkalmat kívántunk nyújtani a politikusoknak arra, hogy mérlegeljék az elmúlt négy év oktatáspolitikai hibáit és eredményeit, másrészt arra kértük őket, hogy ismertessék az elkövetkező négy évre vonatkozó elképzeléseiket. A vitában ezúttal Sió László (FIDESZ), Ritterné Vajta Mária (MDF), Csizmár Gábor (MSZP), Horváth Péter (PSZ) és Kerpen Gábor (PDSZ) (a megszólalás sorrendjében) vettek részt.

Kerekasztal beszélgetés az oktatásról

Educatio: Hogyan értékeli az elmúlt négy évet az oktatás szempontjából?

Sió László: Legfontosabbnak azt tartom, hogy az elmúlt négy évben sikerült a legtöbb fontos szakmai kérdésben konszenzust kialakítani. Ez nemcsak az Oktatási Minisztérium érdeme, hanem a partnereké is, tehát az ellenzéki pártoké, a szakszervezeteké is. Olyan fontos területeken sikerült közmegegyezést elérni, mint például a felsőoktatási integráció, a külföldi bizonyítványok elismerésének rendje, a tartalmi szabályozás egyes kérdései vagy a két szintű érettségi. Ez teremtette meg azt a kiszámítható, nyugodt környezetet, úgy is fogalmazhatnánk, hogy a politikamentes oktatásirányítás lehetőségét, ami szerintünk a fejlődés, az előrelépés alapvető feltétele. Ez a nyugalom és kiszámíthatóság természetesen nem azt jelenti, hogy az iskolákban, óvodákban eközben megállt az élet. Nagyon komoly munkát végeztek a pedagógusok az elindított szakmai programok megvalósításán. A nyugalom ebben az esetben azt jelenti, hogy nem akarunk mindent megreformálni, azt szeretnénk, hogy érvényesüljön a folytonosság az oktatásban, ugyanakkor legyünk képesek arra is, hogy az új kihívásokra sikeres válaszokat adjunk.

Egy példát hadd említsék. 1998-ban, amikor a polgári kormánynak lehetősége nyílt arra, hogy az oktatás irányítását a kezébe vegye, nagyon sokan várták, sőt, voltak akik követelték, hogy a nemzeti alaptantervet töröljük el. Mi nem ezt tettük. Ehelyett, a nemzeti alaptantervre építve, kidolgoztuk a kerettantervek rendszerét. Azt gondolom, hogy a kerettanterv meghatározó eleme a közoktatásnak, és nemcsak amiatt a két kérdés miatt, amit ezzel kapcsolatban emlegetni szoktak. A kerettantervnek az én megítélésem szerint csak egyik fontos feladata, hogy minden iskolában egy szakmai minimum lehetőségét teremti meg, és nem is az a lényege, hogy műveltségterületekben, vagy éppen tantárgyakban gondolkodik. Természetesen, ezekről is lehet vitatkozni. De az igazi szemléletbeli váltás abban nyilvánul meg, hogy a tevékenységek leírását emeli tantervi szintre, és ilyen formában a készség és képesség fejlesztést helyezi előtérbe, a klasszikus lexikális tudás átadásával szemben vagy legalábbis mellett.

A közoktatást érintő másik nagyon fontos program a Comenius minőségfejlesztési program. Olyan szabályozási eszköz ez a program, amely egy olyan decentralizált oktatási rendszerben, mint a magyar közoktatás, igen hatékonyan segítheti az intézmények működtetését. Nem direkt szabályozó eszköz, hanem olyan, amelynek segítségével az iskolák, óvodák,

kollégiumok bizonyos paraméterek mentén maguk alakítják ki azokat az elveket, azokat a szabályokat, amelyekkel a saját intézményükben zajló munka hatékonyságát javítani kívánják. Nem véletlen, hogy ennek a programnak ilyen sikere van. Felel ugyanis két olyan elváráshoz, amelyek nyolc-tíz éve léteznek a magyar oktatásban. Az egyik a nyitásra való hajlam erősödése. A korábbi bezárkózás helyett az iskolák egyre inkább hajlandók szóba állni a partnereikkel, legyenek azok a szülők, vagy éppen a fenntartó. A másik sajátosság pedig az innovációra való hajlam, amely 80-as évek vége óta egyre bővülő mértékben jellemzi a magyar közoktatást, a pedagógusokat. A Comenius program ezt a két momentumot erősíti fel, s tesz ezzel egy óriási lépést abba az irányba, hogy a közoktatási intézmények valódi szolgáltató intézményekké váljanak.

A harmadik fontos eredmény, amit érdemes kiemelni, a pedagógusok bérhelyzetének alakulása. Lehet arról vitatkozni, hogy az a béremelés, amely ez alatt a négy év alatt megvalósult, sok-e vagy kevés, elég-e vagy még több kellene. Az azonban biztos, hogy az elmúlt tizenöt évben ez volt az a négy év a magyar közoktatásban, amikor ha utólagos kiegészítéssel is, mint 2000-ben, de minden évben sikerült a reálkereseteket növelni. 1998-ban évi átlagosan 8–10%-os reálkereset növekedési igényt fogalmazott meg a FIDESZ. Most visszatekintve azt látjuk, hogy 1998 és 2002 között kb. 32–34%-kal növekedett a pedagógusok reálkeresete. Ez azt jelenti, hogy teljesült az ígéret, teljesítettük, amire vállalkoztunk. Elkészült a pedagógus életpálya modell, és elég nagy szakmai konszenzus áll mögötte.

Végül az esélyteremtés mint alapelv is megjelent a mi oktatáspolitikánkban, és ez tulajdonképpen végighúzódik az összes intézkedésünkön, a kerettantervektől kezdve a minőségfejlesztési programig. És természetesen megjelenik olyan elemekben is, amelyek nagyon közvetlenül érintik a diákokat, mint például a tankönyvtámogatások kérdése. Eltöröltük a tankönyvek ÁFA-ját, egyetlen évben sem emelkedett a tankönyvek ára az inflációt meghaladó mértékben, a tankönyvtámogatások összege pedig a kétszeresére növekedett. Ezzel elértük azt, hogy ma a tankönyvpiac éves forgalmának 60%-a közpénzből finanszírozódik. Ezért van mód arra, hogy egy újabb lépést tegyünk, és ingyenessé váljanak a tankönyvek az általános és középiskolákban egyaránt.

A felsőoktatás terén a legfontosabbnak a hallgatók életkörülményeit érintő intézkedéseket tekintem. Négy elemet szeretnék kiemelni. Háromról gyakran szoktunk beszélni, a negyedikről pedig tudunk, de nem emlegetjük. Az első a tandíj eltörlése 1998-ban, amely számunkra szimbolikus ügy volt. A második a diákhitel bevezetése, a harmadik pedig a Bursa Hungarica program. E két utóbbi programba most már mintegy 100 000 hallgató vesz részt, tehát azt lehet mondani, hogy a diákok harmadát elérik ezek az intézkedések. A negyedik elem, amiről nem nagyon szoktunk beszélni, de a hallgatói támogatások alakulásánál mégis mérlegelni kell, az pedig az, hogy a tandíj megszüntetése óta az állami költségvetés visszapótolja a tandíjból keletkező hiányt az egyetemeknek. Ha ezt hallgatói juttatásokra tudnánk odaadni, akkor tulajdonképpen 170 000 Ft-os hallgatói normatíváról beszélhetnénk, miközben a normatíva 70 000 Ft. Ez az összeg tehát szintén a hallgatókat támogatja – hiszen a tandíjat váltja ki –, igaz, közvetett módon.

A felsőoktatás területén a másik nagyon fontos előrelépésnek az új intézményrendszer kialakítását tartom. Az intézmények integrációja egy 10 éves vita végére tett pontot. A parlament nagy többséggel fogadta el az erről szóló törvényt, gyakorlatilag ellenszavazat nélkül. Ez megteremtette a feltételeit annak, hogy megkezdődjék az infrastruktúra fejlesztése, kollégiumok épüljenek – 5000 új kollégiumi férőhely épül 1998 és 2002 között –, informatikai beruházások valósulnak meg, új oktatási létesítmények épülnek.

És ha már az informatikai fejlesztéseknél tartunk: gyakran megfogalmazzák vádként, hogy FIDESZ informatika ellenes, leállította a SULINET programot stb. A tények cáfolják ezeket az állításokat: 910 iskola volt bekötve a hálózatba 1998 májusában, most pedig 2500 körül van a bekötött intézmények száma. És amennyiben lejár az a szerződés, amelyet még az előző kormányzati ciklusban kötöttek, és mód van piaci viszonyok között szerződni, akkor semmi akadálya nincs annak, hogy a következő kormányzati ciklusban valamennyi intézmény bekapcsolódjon az informatikai programba, illetve csatlakozzon az internetre. A felsőoktatás területén még látványosabb fejlesztés valósult meg, egy világszínvonalú hálózat épült ki. Azt szokták mondani hasonlatként, hogy ha korábban egy erdőben egy szűk ösvényen kanyarogtunk, akkor ma egy 8–10 sávós autósztrádán száguldozhatunk. A szuperszámítógépek beállítása, és a hálózat fejlesztése együttesen azt eredményezte, hogy ma gyakorlatilag az oktatók és a hallgatók ugyanolyan feltételek mellett használhatják a világhálót, mint Nyugat-Európa, vagy Amerika bármely más egyetemén.

Educatio: Voltak olyan törekvések, amelyek nem valósultak meg?

Sió László: Inkább úgy fogalmaznék, vannak programok, amelyeknek még az elején tartunk, nem értünk a végére. A legtöbb elindított program több kormányzati cikluson is átnyúlik, és ilyen szempontból természetesen vannak még előttünk feladatok. Mivel ezek a programok szakmai konszenzusra épülnek, megengedhetjük magunknak azt a „luxust” – nem csak mi, hanem bárki, aki az oktatásban a jövőre gondol –, hogy normális időtávra tervezünk. A kerettanterv bevezetése négy év alatt történik meg, a kétszintű érettségi 2005-től lép életbe, a mérési-értékelési program a közoktatásban ugyanennyi idő alatt ér végig. Hasonló a helyzet a felsőoktatásban is. Ezért ezt a helyzetet én úgy értékelném, hogy nyugodt, építkező munka zajlik, és a következő kormányzati ciklusban lesz mód ezeket befejezni és kiteljesíteni.

Ritterné Vajta Mária: Azt hiszem, természetes, ha azt mondom, hogy minden tetszik az elmúlt négy év polgári kormánya által megvalósított oktatáspolitikai intézkedésekből, amely az MDF programjában nagyon régóta benne van. Nagy örülünk annak, hogy sokan megváltoztatták korábbi véleményüket; például a tartalmi szabályozás tekintetében, az iskolaszervezet vonatkozásában, a nevelést, kiemelten az erkölcsi nevelést illetően. A Nemzeti Alap-tanterv után mégis elkészültek a kerettantervek, az erkölcsi nevelés újra jelentőséget kapott, az iskolaszervezet viszonylag stabilizálódott. Őszintén azt mondom; az élet mutatta meg, hogy ezek szükséges és hasznos dolgok, és ezért a helyükre kerültek.

Kicsit lírainak tűnik; minden párt a gyermekközpontúságot vallja, de nem biztos, hogy bármilyen jó szándékkal összeállított programja a végén, a gyakorlati megvalósítás során feltétlenül a gyermekek érdekeit szolgálja. Ezt még kiegészítem azzal, hogy mindenki sikeres gyerekeket akar látni, és sikeres gyerekeket akar nevelni. Mi azt gondoljuk, hogy nem elég sikeresnek és versenyképesnek lenni, boldog embereket kell nevelni. Nem biztos, hogy mindaz a törekvés, amelyik nagyon fontos és nagyon szükséges, hogy egy gyerek sikeres legyen, és a versenyben megállja a helyét, az feltétlenül tartalmas és minőségi életvitelhez vezet. Mi kiemelten támogattunk mindig is, minden olyasmit, ami ezt segíti elő.

Educatio: Volt ilyen az elmúlt négy évben?

Ritterné Vajta Mária: Volt ilyen, mert például amiket az előbb említettem, azok ezzel szoros összefüggésben vannak. Nem valószínű, hogy egy gyerek lelki egészségének megőrzését szolgálja, különösképpen egy kisiskolásét, hogyha az iskoláját össze-vissza vonogatják, kicsukják, becsukják, elszakítják a pedagógusaitól, az osztálytársaitól és minden egyébtől, csak finansziális, vagy egyéb okok következtében. Tehát minden olyan törekvés ide vonatkozik,

amelyik stabilizálta az iskolaszervezetet, megpróbálta támogatni a kisebb iskolák, főleg a vidéki kisiskolák fenntartását – és ebben nagyon nagy eredményei voltak a kormánynak –, vagy az olyan programok, amelyek az óvodát megerősítették az oktatási rendszerben. Vagy az a törvényi szabályozás, amelyik lehetővé tette, hogy a nem egészen iskolaérett gyerekek nagyon hosszú ideig maradhatnak az óvodában úgy, hogy saját fejlődési ütemüknek megfelelően kerüljenek az iskolába. Sok ilyen intézkedés már megvalósult, és gyakorlatilag nem is volt olyan bonyolult. Vannak olyan folyamatok, amiket csak nagyon hosszú idő alatt lehetett eredményesen kialakítani. De a gyerekek néhány év alatt kimennek az iskolarendszerekből, vagy legalábbis a tankötelesekor végére érnek, és nagyon nehéz úgy egyensúlyoznia egy oktatási kormánynak, hogy a hosszú távon ható stratégiai intézkedéseket is megtegye, de ezzel ne tegye tönkre azt az adott gyerekcsoportot, aki akkor jár iskolába, és akinek nem ismételhető meg ez az életkora. Én korábban láttam olyan törekvéseket, amelyek valamilyen elméleti szinten, kutatói-elméleti szinten még figyelemre méltóak is voltak, de a gyakorlatban nem a vágyott eredményt hozták.

Educatio: Ha az elmúlt négy évet teszi mérlegre, akkor mi az eredmény?

Ritterné Vajta Mária: Az elmúlt négy évben kifejezett törekvést láttam arra, hogy elváljon a kettő egymástól. Tehát a hosszú távú stratégiai gondolkodás ne törje derékba a napi pedagógiai gyakorlatnak és az életrsorsoknak az egyenes vonalát. Idetartozik tehát az iskolaszervezet, a tartalmi szabályozás továbbléptetése és az erkölcsi nevelés. Itt zárójelben megjegyzem, hogy ide tartoznak még azok az egyházi iskolák vonatkozásában tett intézkedések is, amelyek az egyházi iskolákat a pária-sorból kiemelték tanárostól és tanulóstól. Figyelemre méltó az én számomra és az MDF számára a vizsgaközpontok kérdése is. Hiszen nagyon érdekes és sajátos módon sikerült a legelső demokratikus kormány idején felállított tankerületi oktatási központokat közutalat tárgyává tenni. Nincs idő erre kitérni, de a lényeg az, hogy a gyakorlat bebizonyította, hogy szükséges az állami tanügyigazgatás, mert e nélkül olyan mértékben atomizálódik a közoktatás, ami ismereteim szerint a világon egyetlen demokratikus és eredményes oktatásüggyel rendelkező állam esetében sem létezik.

Nem akarok most kitérni a pedagógusbérekkel kapcsolatos vitára. Ugyanis mindenki ígér és utána egy töredékét tudja csak megvalósítani, ami természetes, azonban a tendenciákat kell figyelni. Én egy másik nagyon fontos dologra szeretnék utalni; a taneszköz fejlesztésre, és a közoktatási intézmények épületeinek fejlesztésére. Az önkormányzati iskolafenntartás nagyon jó dolog, az önkormányzatok egy része szívügyének tekinti az oktatást, egy része meg nem annyira. Tehát itt még nagyon sok mindent lehetne tenni. De akár szívügyének tekinti, akár nem, a források szűkössége folytán; első a bér, második az intézmény-épület működtetése és így a taneszköz fejlesztés, könyvtárfejlesztés és minden egyéb általában úgy kerül az utolsó sorba, hogy gyakorlatilag teljes mértékben elmarad. Ez a kormány nagyon bölcsen megtartotta az Oktatási Közalapítványok rendszerét, amelyet az előző kormány állított fel, de megfelelő források nélkül. Ez a kormány viszont nagyon jelentős összegeket utalt át ezeknek a megyei alapítványoknak, amelyek több százmilliós, sőt milliárdos nagyságrendben pályáztattak intézményeket taneszköz- és könyvtárfejlesztésre. Ezzel egy jelentősnek mondható fejlődés indult meg ezen a területen, amelyik még nem fejeződött be. Ez a jelen költségvetési évben is így folytatódik, és az épületfejlesztés súlypontja a következő ciklusra került.

A pedagógus életpályára és a minőségbiztosításra most nem térek ki – másként képzeltük el részleteiben ennek a két kérdésnek a megoldását; de megfelelő módosítással figyelemreméltónak találjuk.

A felsőoktatásra nem tudom, hogy mennyi idő marad még, de a tandíj eltörlése korábban is központi kérdés volt, utána a tandíj visszaállítódott, és most nagyon helyesen, megint eltörlték. Hadd fejezzem be egy olyan személyes tapasztalattal, amelyik nagyon figyelemre méltó.

Három napja hallottam Bokros Lajost a TV2 éjszakai adásában, akit megkérdeztek arról, hogy ha most lenne lehetősége, mit csinálna. Ő erre azt mondta, hogy visszaállítaná a tandíjat, mert teljesen szükségtelennek tartja, hogy egy kicsi országban ilyen sokan járjanak felsőoktatási intézményekbe. Tehát én megerősödtem abban az elképzelésben – az MDF-et képviselve mondom ezt természetesen –, hogy annak idején helyes irányba indultunk el, és támogatni tudunk mindent, ami folytonosságot képvisel új ötletekkel, új tapasztalatokkal, és új tervekkel kiegészítve, és természetesen előbbre lépve. És hát bizony változatlanul nem tudunk támogatni olyasmit, ami az emberi oldalt, a humán oldalt csak valamilyen piaci tényezőként kezeli és annak bizonyos vonatkozásait egyáltalában nem veszi figyelembe.

Csizmár Gábor: Természetesnek tartom, hogy az államtitkár úr az eredményeket látja és láttatja inkább. Egy ellenzéki képviselőnek ugyanakkor az árnyoldalt is észre kell venni, azt gondolom. Fogadjuk el természetesen, hogy a kormányzati oldal inkább az eredmények irányába tolja el a mérleget, mi meg inkább a hiányosságok irányába.

Az első amit én jeleznek az, hogy ebben a négy esztendőben felerősödtek a közoktatásban a szelekciós folyamatok, és tovább nőttek az esélykülönbségek. Úgy tűnik, hogy három intézményrendszer van ma Magyarországon. Van a gazdasági elitnek illetve a kulturális elitnek egy intézményrendszere, jellemzően a 6–8 osztályos gimnáziumok intézményhálózata. Van a többségnek egy 8 általános + 4 középiskola. És van a lemaradók, leszakadók, hátrányos helyzetűeknek egy gyakorlatilag zsákutcás intézményrendszere. Lényegében háromfelé szakadt az intézményrendszer, és ezek között nincs átjárás. Mi ezt elég komoly problémának látjuk.

A másik ilyen probléma, ami az elmúlt négy esztendő terméke, az oktatásirányításban egy erőteljes újraközpontosítás. Tanterv, tankönyv, források elosztása, döntéshozatali rend, sorolhatnám tovább a példákat, minőségbiztosítás, felvételi rendszer, amelyekben mind-mind olyan lépéseket tett a kormány, amelyekkel hatásköröket vont magához. Lényegében korábbi, demokratikusnak induló, szakmai belső demokráciára építő döntéshozatali eljárásokat szüntetett meg. Megmaradt az OKNT mint tanácsadó testület, de az összes fontos funkciója, vagy szerepköre megszűnt. Lényegében azok a jogszabályok, amelyek a tartalmi irányítás jogszabályai, mind-mind centralizált funkciót kaptak. Ha valaki összehasonlítja a 70-es évek szűk levegőjével illetve rossz levegőjével az oktatásirányítást, rettentő sok hasonlóságot fog látni. Vegyük elő a 76-os tantervi utasítást és nézzük meg a kerettantervet, igen szoros korrelációt fogunk találni benne, és lehet az összes többi elemet is végignézni. Én ezt nem tartom jó tendenciának.

A harmadik ezzel összefüggésben a szakmai innováció. Mondhatnám, hogy ennek az arculcsapása volt az elmúlt négy esztendő, de enyhébben fogalmazva, azt mondanám, hogy az ösztönzésének a megszűnése valósult meg. Ide tartozik a tanterv, ide tartozik a minőségi bér megszüntetése, ide tartozik a minőségbiztosítás ügye is. Az államtitkár úr szerint ezekben szakmai konszenzus van. Én pedig azt gondolom, hogy óriási pénzen létrehozták a minőségbiztosítási rendszert, amely inkább nevezhető tanterv-rendőrségnek, mint minőségbiztosításnak. A világon sehol nem az állam kezében van a minőségbiztosítás, hanem a szakmai önkormányzatok kezében. És sehol nem képzelhető el, hogy az egésznek a pénzügyi része úgy nézzen ki, hogy ahol a pénzre szükség van, vagyis ahol a minőséget produkálják,

ott van a legkevesebb forrás. Úgy gondolom, hogy nem teljesült a FIDESZ-nek az a négy évvel ezelőtti ígérete, hogy megtörténjék a NAT felülvizsgálata – ami egyébként törvényi kötelezettség is lett volna –, és a NAT 12 évfolyamra való kiterjesztése.

Lényegében a helyi pedagógiai programok el sem indulhattak egy adminisztratív döntés eredményeképpen, az egész pedagógustársadalomnak azt üzenve, hogy hiába dolgoztak másfél-két évig a helyi pedagógiai programon, tanterven, lényegében teljesen feleslegesen dolgoztak. Megmondják helyettük, hogy mit kell csinálni.

Negyedikként említeném a tankötelezettség 18-ik életévig szóló kiterjesztését. Ezt 1996-ban a törvénymódosításkor az országgyűlés eldöntötte, a FIDESZ ezzel kampányolt 1998-ban, a 40 pontjában is benne volt. Most is elő-előjön ez a FIDESZ papírokból mint ígéret. De azért a történelmi hűség kedvéért tegyük hozzá, hogy ez 1996 óta, az MSZP-SZDSZ kormányzás óta törvénybe foglalt tétel. Az elmúlt négy esztendőben ennek a feltételrendszeret kellett volna megteremteni. De sem az intézményi feltételei, sem az infrastrukturális feltételei, sem a humán erőforrás feltételei, sem a szakmai feltételei nem mozdultak előre az elmúlt négy esztendőben.

Ami a pedagógus bérhelyzetet illeti: természetesen el fogunk még játszodozni a számokkal sokáig, de azért én is hadd mondjak néhány számot. Megnéztem az OM és a PSZ adatait, itt vannak nálam, hogyha nem jól hivatkozom, majd a kollégák ki fognak javítani. Ezek szerint a pedagógusok reálbér-növekedése egyetlen évben sem érte el az abban az évben produkált GDP növekedést. Tehát a GDP növekedéssel nem tartott lépést a pedagógus reálbér emelkedés. Bűvészmutatvánnyal persze el lehet érni, hogy kijöjjön a 8–10%-os reálbér átlag. De szerintem ez bűvészmutatvány, játék a számokkal. A tény az, hogy a pedagógusbér egyetlen évben sem érte el az adott évi GDP emelkedést.

Ha megnézzük, hogy 1998-ban a szellemi dolgozók átlagbére mennyi volt, ehhez képest a pedagógusok bére 70%-on állt. Most pedig az átlagbérük pontosan ugyanúgy 70%-on áll a szellemi dolgozók átlagbérehez képest. A diplomásokhoz viszonyítottan pedig nagyjából 50%-on áll. Az egy főre eső GDP esetében 0,7–0,8% környékén volt 1998-ban, most is 0,7–0,8% környékén van, holott 1,3% körül kellene lennie. Ha azt nézzük meg, hogy a minimálbér emelésével mit ért el a közalkalmazotti bértáblával kapcsolatban a kormányzat, akkor azt látjuk, hogy lényegében összecsúszott a teljes bérskála, és ma egy kezdő pedagógus pontosan hétezer forinttal keres többet, mint egy takarítónő. Ha a diákoknak azt mutatjuk be, hogy ez a tudás becsülete, hogy a takarítónő és a pedagógus között pontosan hétezer forint a fizetésbeli különbség, akkor beszélhetünk a tudás tiszteletéről, és próbálhatjuk motiválni a gyerekeket, de világos, hogy ennek nem lesz fogantaja. Amit most ígér a kormány meg a FIDESZ a pedagógusoknak, hogy majd a következő ciklus végére elérik az átlagbér 125%-át, ezt négy évvel ezelőtt is ígérte, majd dokumentálhatóan nem teljesítette. Most újabb négy évre ígéri meg ugyanezt. Négy évvel ezelőtt benne volt a kormányprogramban és a FIDESZ-programban, hogy halaszthatatlanul szükség van az önálló pedagógus bértáblára. Tessék elővenni a dokumentumokat. Most négy év után ismét azt ígéri a kormányzat meg a FIDESZ, hogy szükség van önálló pedagógus bértáblára. Tehát ilyen a hitele az ígervényeknek.

Ami a közoktatás finanszírozási garanciáit illeti: érdekes módon konszenzus volt abban, hogy a mindenkori normatívák, a két évvel korábbi tényleges költségek 80%-ára, majd 1999-ben 90%-ára emelkedjenek. Ezt egy év múlva a FIDESZ javaslatára eltörölte az Országgyűlés. Vagyis sajnálatos módon már nincsenek meg a finanszírozási garanciák. Ugyanígy nincsenek meg a pedagógus továbbképzésre, a térségi feladatokra, a közoktatás-fejlesztés

tésre, a korábban meglévő 3–2–2%-ok. Ezt a jelenlegi kormányzat két lépésben annullálta, egyszer első lépcsőben összevonta, aztán meg gyakorlatilag számunkérhetetlenné tette.

A felnőttképzés ügyében pedig azon kívül, hogy egy törvényt elfogadott az országgyűlés, amely meglehetősen adminisztratív és visszafogja a felnőttképzés szükséges, dinamikus fejlesztését, semmi nem történt. Inkább azt tudnám mondani, hogy mind a tankönyvpiac, mind a felnőttképzési piac esetében olyan törvények születtek, amelyek lehetővé teszik, hogy politikai alapon le lehessen nyúlni ezeket a piacokat. Azt gondolom, hogy nagyon helytelen, hogy ilyen törvények szülessenek.

Ami a konszenzusokat illeti: olyan reformokat illetően volt konszenzus az elmúlt négy esztendőben, amelyek a korábbi négy évben kezdődtek. Ilyennek tartom a középfok expanzióját. Ezen kívül egy ideig a finanszírozási garanciákban is volt konszenzus, aztán sajnos ezt a kormányzat egyoldalúan felrúgta, illetve nem vette figyelembe az ellenzéki javaslatokat. Az államtitkár úr három dolgot mondott, amiben szerinte egyetértés van a pedagógustársadalom és a tárca vagy a kormányzat között. Én azért megkérdezném a pedagógusokat, hogy valóban így látják-e, hogy valóban nem rángatta-e a rendszert ide-oda ez a kormányzat az elmúlt négy esztendőben. Azt gondolom, hogy éppen ez a pedagógusok problémája, hogy négy évente rángatják a közoktatási rendszert. Hogy sikere van-e a minőségbiztosításnak? Azt gondolom, azok körében, akik ebből pénzt kapnak, sikere van. Akiknek pedig dolgozni kell a minőség érdekében, azoknál sokkal kisebb a sikere. Ami pedig a pedagógus életpályamodellt illeti, azt gondolom, hogy más közegekben jár, aki azt mondja, hogy ennek kedvező a fogadtatása. Az én összes tapasztalatom elutasító, vagy erősen kritikus jellegű véleményekről szól, és úgy gondolom, érdemes lenne a pedagógustársadalommal intenzívebb párbeszédben lenni annak érdekében, hogy valóságosan meg tudják ítélni, hogy bizonyos kormányzati döntéseknek milyen a szakmai fogadtatása.

Horváth Péter: Egy szakszervezet – úgy vélem – nem lehet sem kormánypárti, sem ellenzéki, annak konstruktívnak kell lennie, és együttműködnie mindenkivel, aki/amely arra vállalkozik, hogy fáradozzék rétege – a mi esetünkben az oktatásügyi dolgozók – érdekében. A szokványos mondással ellentétben az ördöggel semmiképpen.

Én az elmúlt négy esztendőt az országos vezetőségünk értékelési alapján ellentmondásosnak érzékelem. Nagyon sok kérdésben sikerült előrelépni, több területen megszülettek a megoldás ötletei, és számos területen továbbra is eredménytelen maradt a próbálkozás. Úgy érzem, hogy a pedagógusok döntő többsége, noha korábbi kreatív munkáját, a helyi tanterveket és a helyi pedagógiai programokat sajnálta, mégis üdvözölte a kerettanterv bevezetését, aminek sok oka van. Többek között, hogy ez átjárhatóvá tette a rendszert, még ha a három intézményrendszeren belül értendő is az átjárhatóság. Másodszor egyértelművé tette azokat a vitákat, amelyeket a pedagógusoknak kellett egymás között folytatni a különböző szakok következtében, a NAT től-ig igazában semmitmondó százalékos arányai végrehajtására. Ugyanakkor a kerettanterv is magában hordozza minden ilyen központi előírás hiányosságát, többek között azt, hogy nem tudta megoldani például a testnevelés kötelező órában való megmaradását.

Ha összehasonlítjuk a különböző reál-, humán-, nyelv- és egyéb képzési arányok megváltozását, akkor azt hiszem, a természettudományos képzés igen jelentős hátrányba került. És ezzel a későbbiekben is küszködni fogunk, és azzal is, hogy mit fogunk csinálni azokkal a pedagógusokkal, akik a pályán vannak, és ráadásul nem is a legrosszabbak. Ennek ellenére úgy vélem, nagyon nagy hiba lenne, ha a kerettanterv bevezetése most megtörne, és bármiféle kormányzatváltás esetén megszünnék.

Nagy hibának érzem egyébként, hogy noha a pedagógusbérek kérdésében kétségtelen léptünk, de nem eleget. Ma sem érjük el a 90-es évek előtti pedagógus átlagbér színvonalát és lehetőségeit. Azt hiszem, ez az egyetlen szakma a világon, ahol az elmúlt időszakban a béremelés óraszámemeléshez kapcsolódott. Úgy érzem, hogy a minőségi bérezés korábbi gyakorlata a pedagógusok számára nagyobb lehetőséget hozott. A mostani kormány elsősorban azok számára ad anyagi lehetőséget, akik a minőségbiztosítást végzik. Az iskoláknak nagyon kis százaléka tud a Comenius-programba bekapcsolódni. Azt kell mondanunk, hogy az a rendelkezés, amely az iskolában a minőségbiztosítási csoport vezetőjének és tagjainak javadalmazását rendezte, tovább rontotta a minőségi bérezés alapelemét. Márpedig akármilyen pedagóguséletpálya-program és bérhelyzet fog kialakulni, valószínűleg ragaszkodni kellene a háromelemű bérrendszerhez amelyben – azt hiszem – bizonyos konszenzus van.

Nagyon sajnálom, hogy a továbbképzési pénzek is csökkentek. Ráadásul azt kell hozzátenni, hogy itt már korábbi ígéretnek elhangzottak, sőt megvalósultak. Az intézmények beiskoláztak embereket, vállaltak bizonyos kötelezettséget ezek képzésére több éven keresztül. Ugyanakkor a képzésben résztvevőknek a díja, tehát amit be kellett fizetni ezért az egyes pedagógusnak, emelkedett, az intézmény pénzügyi keretei pedig csökkentek. Azt hiszem, ez ugyancsak hangulatrontó volt.

Ugyancsak hiányolom, hogy az önkormányzatoknak nincs elegendő pénzük arra, hogy az intézményeiket fenntartsák. Az, hogy az intézményeink ma „pisiszagúak”, hogy leromlottak, hogy az intézményeinkben az óvodákkal összehasonlítva óriási a minőségkülönbség, az annak a következménye, hogy az elmúlt időszakokban, a megszorító helyzetek következtében mind a kormányzat, mind az önkormányzat számára elsődleges a felemelt bérek – valamint azok járulékainak – kifizetése volt, ami egyáltalán nem elégítette ki a pedagógusok várakozását. Mindazok az összegek, amelyek felújításra, fenntartásra, könyvtárfejlesztésre, eszközbeszerzésre fordíthatók, vagy szinten maradtak, vagy pedig csökkentek az elmúlt években. Tehát az önkormányzatokat vagy szabad pénzekhez kell juttatni, vagy még erőteljesebben kell növelni az állam hozzájárulását ezekhez a fenntartási költségekhez.

Biztosan történtek beruházások, akár a tornatermek, akár néhány új épület és új iskola esetében. Azonban azt kell látni, hogy egyrészt a tanulói létszám csökkenése miatt ma vagyonszerzés történik, másrészt a fejkvótás rendszer következtében tőke kivonás folyik az oktatásból. Mert teljesen mindegy, hogy 18 vagy 27 tanuló van egy osztályban, a fűtés-világítás, a tanító néni és a nevelés költségei azonosak. Tehát akármennyire is igazságosnak tűnik a fejkvóta szerinti finanszírozás rendszere, ez tőke kivonással jár az oktatásban, és az önkormányzatokra ró olyan nem finanszírozott költség-hányadokat, amelyeket ők, a jövő, a gyermekek érdekében természetesen vállalnak, eddig is vállaltak, de beleroppannak. Ez az oka annak, hogy az önkormányzatok erőfeszítései ellenére is olyanok az iskolák, amilyenek. Hangsúlyozom, hogy ez nem a mostani vagy az előtte lévő, hanem a Németh-kormány óta meglévő ellentmondásos helyzet következménye. De ez egyben azt jelenti, hogy ma már nem igazán lehet esélyegyenlőségről beszélni. Legfeljebb arról, hogy lépéseket teszünk a cél közelítéséhez; hogy több legyen az esély, akár az ösztöndíjakról, akár az Arany János-programról van szó. Azonban e törekvések még mindig nem tömegesek, és nem a tanulók, a pedagógusok nagy részére kiterjedő lehetőségek. Ezeket folytatva, valós lépéseket kell tenni. Ismert, hogy nő azoknak a gyerekeknek a száma az iskola befejező időszakában, akik hátrányos helyzetben vannak. Hetedik-nyolcadik osztályban húzóerők nélkül ezeknek kell versenyhelyzetben maradniuk. A középiskolai beiskolázás során kellene valamit csinálni a gye-

rekek érdekében, meggátolva azt, hogy a többséggel szemben, a gazdasági és kulturális elit számára fenntartott 6 és 8 osztályos iskolákba járók előnybe kerüljenek.

Az életpályaprogramról szólva, ha bárki nagyon szeretne volna, hogy ez megvalósuljon, akkor az a Pedagógusok Szakszervezete volt, és azt hiszem, hogy a PSZ egyik élesztője és kezdeményezője volt egy ilyen modell kidolgozásának. Nagyon sajnáljuk, hogy ennek ellenére a közszolgálati modell előbb született meg, mint a pedagóguséletpálya-modell. Ennek vannak olyan elemei, amelyekkel érdemes foglalkozni a továbbiakban is. Úgy látszik azonban, hogy azok az ígéretések, amelyek 2006-ra és még későbbi időkre tolnák ki a kérdések megoldását, ma már nem elégítik ki a pedagógusokat. Nem hiszem, hogy a minisztériumi tervezet vonzó lenne. Nagyon nehezen tudom elképzelni például, hogy ki lesz mesterjelölt és ki mester. Lehet, hogy másfajta elnevezésekben kell gondolkodni. Azt sem vetem el, hogy a közalkalmazotti megoldásokat, tanácsos, főtanácsos kategóriákra lehetne inkább elővenni, annak az előírárendszerét és a pénzügyi helyzetét megteremteni. Mert ezek a kifejezések, hogy mester, inkább az iparra és a művészetekre vonatkoztathatók, mint a pedagógiára. A mentorrendszer is olyan, hogy lassan már keresni kell a pályakezdőket és a mentorokat, akik el tudják és akarják ezt vállalni, ha így megy tovább. Azután azt sem tudom elképzelni, hogy ha a pályakezdőnek adott ösztöndíjat főlváltja a bér, és ha ő annak szükséges mértékét el akarja érni, akkor azt csak többletmunkával teheti. Tehát nagyon sok kritika illette ezt az életpályaprogramot a pedagógusok részéről. Én mégis azt tartom lényegesnek, hogy a gondolkodás megindult erről, a munka és az elképzelések kidolgozása elkezdődött, és remélem, bárki kerül kormányra, ez az életpályamodell hamarosan megvalósul. Nem szabad abból presztízskérdést csinálni, hogy ki, mit talált ki és mit javasolt. Itt olyasmit kell tenni, ami a bérek mellett visszaállítja a pedagógusok tekintélyét és a pályába vetett hitét. Erre a pályára olyanoknak kell beáramlani, akik alkalmasak lesznek az oktatásra-nevelésre.

Azt is tudomásul kell venni, akármilyen gyors intézkedések következnek, nem biztos, hogy ettől a minőségi munka azonnal megindul. Legfeljebb azoknak ad reményt, akik kreatívak, és „kalandvágyból”, hivatásszeretetből mégis a pályán maradtak. De nagy változásokat csak hosszabb idő során lehet elérni.

Kerpen Gábor: Nagyon sok mindenben tudunk egyetérteni, akár a kormánypártokkal, akár az ellenzékkel. Nézzük előbb a szakmát. Egyenlő esélyeket kell teremteni, ez természetesen mind a szakszervezetek, mind a pártok programjában benne van, de nagyon nem mindegy, hogy hogyan csináljuk. Azt gondolom, hogy ezt csak konszenzus mentén lehetne csinálni. Konkrét példa a kerettanterv bevezetése. A kerettanterv bevezetésével a diákok óraszáma csökkent. Ez azt jelenti, hogy a pedagógusok által tanított óraszám is csökkent. Ezzel párhuzamosan felemelni a kötelező óraszámot, ez nyilvánvalóan gerjeszti a pedagógusok félelmét. Nem azt mondom, hogy közvetlenül vezet elbocsátáshoz, és ebben egyetértünk az asztal körül ülőkkel, hogy ne is legyen közvetlenül köze a munkáltatáshoz. De a kormány előre láthatja, hogy a fenntartók mit fognak ennek következtében lépni. Azt gondoljuk, hogy a kerettantervek bevezetése szükséges volt az esélyegyenlőség megközelítéséhez, azonban egyrészt félelmeket gerjesztett, másrészt az innovációt akadályozta.

A fő problémánk az elmúlt négy évben az volt, hogy rendszerint a sajtóban kellett polemizálni a kormánnyal bizonyos kérdésekben. Most legutóbb például a pedagógus életpályával kapcsolatban. Mi sokszor leszögeztük, hogy nagyon nem szeretjük, hogyha valami először a sajtóban jelenik meg. Nem arra akarunk reagálni, amit a sajtó közöl, hanem arra, amit az oktatási minisztérium. A másik ugyanezzel kapcsolatban: az egyeztetések mentén igazat kell mondani minden szempontból. Erre konkrét példa a pedagógusok számítógéphez juttatá-

sa. Úgy gondoljuk, hogy ez egy nagyon fontos lépés volt az elmúlt négy évben, azonban ahelyett, hogy kimondta volna kormány, hogy itt forrásokat kíván bevonnai a minőségbiztosítás helyi infrastruktúrájának kialakításához, olyan munkavállalók képzéséhez, akik ebben részt kell hogy vegyenek, ahelyett sokkal inkább a PR-ra fektette a hangsúlyt. Tehát a működés módja, udvariasan szólva, nem volt szerencsés.

A bérekre vonatkozóan: Tavaly ősszel volt egy országos konferencia, ahol az OKI is szerepelt, és a főigazgató úr azt mondta, hogy ilyen finanszírozás mellett ellehetetlenül az oktatás. Úgy gondoljuk, hogy igaza volt. És nemcsak a pedagógusok bérezéséről, hanem a nem pedagógusok bérééről is szó van. A legutolsó felmérés szerint tavaly 53%-kal volt elmaradva a piaci szférában dolgozó nem szellemi foglalkozásúak bérértől az oktatásban dolgozó nem szellemi foglalkozásúak bére. Ez ellehetetleníti az oktatást. A kormányprogramban szerepelt, hogy a pedagógusoknak társadalmi presztízszt kíván adni a kormány. Ezt mi teljes szívvel és erővel támogatjuk. Azonban úgy látjuk, hogy ez messzemenőig nem valósult meg. Visszautalnék arra, hogy a kollégák nagy része egyrészt bizonytalanságot érez, másrészt úgy érzi, hogy a fizetése nem emelkedik olyan mértékben, amilyen mértékben a piaci szférában emelkedtek a bérek, és ahelyett, hogy közeledett volna az olló, inkább kinyílt. Még akkor is, hogyha a kormány tényleg növelte a reálbért az elmúlt négy évben.

A pedagógus életpályával kapcsolatban nem szeretnék polemizálni, ezt már megtettük, és remélem még fogjuk is. Csak azt szeretném megjegyezni, hogy egy működőképes modellt kellene készíteni, amely mind munkajogi, mind igazgatási szempontból működik és nem károsít. Az, hogy ki fogadta el és ki nem fogadta el, arról pedig azt gondolom, hogy szükség van olyan felmérésekre, amiket az OM csinál, illetve az OM megbízásából a Tárki. Azonban mindenféle kérdést fel kellene tenni, nemcsak azokat, amelyek abban a felmérésben szerepeltek, és akkor kaphat olyan képet a mindenkori oktatási kormányzat, aminek alapján egy közép- vagy hosszú távú programot készíthet.

A minőségbiztosításról: A minőségbiztosításnak ugye eleme a pedagógus, eleme az épület, amelyben dolgozik mind a pedagógus és a nem-pedagógus. Gondolom, hogy ebben a szülőnek is szava kell, hogy legyen, és a diákoknak is. Azt hiszem, 1990-ben mondta az akkori oktatási miniszter egy TV-s megbeszélésen, hogy nagyon nehéz helyzetben van az oktatásügy. Mi ugyanígy látjuk most ezt a helyzetet. Miközben a kerettantervekkel szűkítik a diákok kötelező óraszámát, hogy ne legyenek annyira terhelve, hiszen a terhelést csökkenteni kell, aközben nagyon nagy mértékű az a szülői elvárás, amely a diák terhelését inkább növelné. Arra kellene inkább gondot fordítani az oktatási kormányzatnak, hogy hogyan lehetne ezt a kettőt – az ilyen típusú szülői elvárásokat és a másmilyen kormányzati, illetve diákelvárásokat – szinkronba hozni.

Educatio: Köszönöm. Most arra kérem a résztvevőket, szíveskedjenek tömören összefoglalni, hogy mi az, amit az elkövetkező négy évre az adott szervezet elképzel az oktatásügy előrehaladása érdekében.

Kerpen Gábor: Amit az oktatásban alapvetőnek gondolok, az az, hogy az egyeztetések mentén igazat kell mondanunk mindkét oldalon, és az egyeztető tárgyalások során kell közös nevezőre jutnunk, nem pedig üzenetek segítségével.

A pedagógus életpálya programban burkoltan benne van az, hogy rossz a pedagógusképzés rendszere. Ezt meg kell változtatni. Ezt ígérte 1998-ban a Fidesz programja, de nyilván nem volt ideje és módja bevezetni. Akkreditált képzések rendszerében ez nem megoldható, tehát a pedagógusképzést teljesen át kell alakítani. Nem akkreditált képzéseken kellene részt venni a pedagógusnak, hanem nagyon nagy hangsúlyt kellene fektetni arra, hogy már az alap-

képzésben megkapják mindazt a tudást, ami később szükséges. Ami nagyon fontos, hogy a pedagógusok bérezését rendbe kell tenni. A PDSZ úgy látja, hogy a pedagógusok alapilletményét kellene megnövelni oly módon, hogy ez megegyezzen az azonos végzettségűek nemzetgazdasági átlagával. Erről eddig nem hallottunk, és nem is láttam a tervben. Ezzel kapcsolatban meg kell különböztetni azokat a plusz feladatokat, amelyek az oktatási intézményben valóban vannak, és el kell őket végezni, de azokra külön forrást kell teremteni.

Visszautalnék arra, amit itt többen is mondtak. Ilyen volt a minőségi bérek kérdése: ezt ott kellett volna hagyni az intézményeknél és pluszban rátenni a Comenius finanszírozását. Azt gondolom, hogy a következő négy évben erre lehet megállapodásokat kötni.

A harmadik: rendbe kell tenni a nem pedagógusok bérét is. Méghozzá ugyanolyan módon, ahogyan a pedagógusokét, tehát az azonos végzettségűeknek megfelelő országos átlagot meg kellene kapniuk.

A negyedik: ugye eredetileg azt tervezték, hogy bevezeti a kormány a taneszközrendeletet, illetve az oktatási intézmények épület szabvány-tervezete is előkerült. Nagyon jó lenne, ha annyi pénzt fektetnének az ágazatba, hogy ne kelljen folyton visszavonni a jó terveket. A mindenkori kormány felelőssége, hogy ne a vitát gerjessze a pénzügy és az oktatásügy között, hanem az oktatási ágazatot fejlessze az azt megillető módon.

Horváth Péter: Sokban egyetértek az előttem szólóval. Annyival egészíteném ki, biztos, hogy hozzá kell nyúlni az önkormányzati törvényhez is, és tisztázni kell az önkormányzatiság valós fogalmát. Hiszen az intézményeket csak így lehet igazán fenntartani. Akkor egyértelművé válik, hogy ezen belül kinek mi a felelőssége. Én stabilitást és nyugalmat várok és szeretnék. Tehát nem örülök semmiképpen, ha egy gyerek esetében, aki az általános iskolában optimálisan 8 évig, középfokúban 4 évig tanul, ez időszak alatt háromszor megváltoztatjuk mindazt, ami az ő iskolai pályafutását illeti.

Még valamit! A mi ágazatunkra jellemző, hogy egyszerre van jelen a pazarlás és a hiány. Föltétlenül szükséges, hogy ez mérséklődjön, és azok a pénzek, amelyek nagyon sok kft-be és satöbbi másba áramlanak, azok egyrészt jussanak el a felsőoktatásba, illetőleg a munka egyedüli és kizárólagos végzésére. Az alapilletményen túl rendezni kell a különböző pótlékok ügyét, amelyek a bérek 20%-át teszik ki. Erről nagyon keveset beszélünk. Nevetségesnek tartom, hogy egy osztályfőnök a magyar oktatásügyben 1900 Ft-ot kap havonta ezért a külön munkavégzésért. Az elkövetkezendő időszakban az intézmények felújításával, helyreállításával is feltétlenül tördődni kell, remélhetően így is történik.

Csizmár Gábor: Mi öt pontban fogalmaztuk meg a következő négy év tennivalóit. Az első az, amit úgy mondhatnék, ahogyan a kolléga említette, hogy a biztonság és a kiszámíthatóság legyen jellemző az oktatásban. Ennek több feltétele van: egyfelől, hogy szülessen végre egy átfogó közoktatásfejlesztési program, ami mögött felsorakoztatható a szakma, a társadalom és a politikai pártok. Ezt sziszifuszi módon végig kell csinálni annak érdekében, hogy ezután lehessen a törvényi szabályozást módosítani. Azt gondolom, hogy ez a normális irány, de ezt még eddig sose járta be a magyar közoktatás. Másrészt helyre kell állítani a demokratikus döntéshozatali eljárásokat, ahogy utaltam rá. Az Országos Köznevelési Tanácsot rangján kell kezelni. Egyetértek azokkal a szakszervezeti felvetésekkel, hogy az egész érdekegyeztetést újra kell gondolni.

Második feladatként mi úgy fogalmazunk, hogy versenyképes munkaerő hagyja el az iskolát. Vagyis egyfelől biztosítani kell a 18 évig való tankötelezettség összes feltételeit, és nyilvánvalóan a szakképzettség megszerzésének a feltételeit is. Ennek keretében kell biztosítani, hogy minden gyerek ingyenesen képes legyen egy középfokú nyelvvizsgát tenni, képes le-

gyen egy számítógép-kezelői vizsgát tenni, és képes legyen jogosítványt szerezni. Ezt a három dolgot kérdezik meg ugyanis bármelyik személyzeti osztályon. Ezt a magyar közoktatás ma nem produkálja, de ezt mindenkinek biztosítani kell, megvan rá a forrás, kiszámoltuk. Ezen kívül egy sor olyan lépést kell tenni, amely a korai szelekció visszaszorítására irányul, és természetesen ösztönözni kell olyan tartalmakat, mint a kommunikáció, a környezettel való együttélés, a társadalomban való eligazodás vagy a fizikai-mentális egészség megőrzésének ismertetése. Ezekhez a tartalmi változásokhoz kell illeszteni a kerettantervi szabályozást. Mi a kötelezőségeit szeretnénk enyhíteni, de nem szeretnénk felszámolni a kerettantervet. Azt gondoljuk, hogy másféle tantervek is elképzelhetők, de úgy gondoljuk, hogy ehhez a szakmai szolgáltató rendszert hozzá kell igazítani, és ehhez kell illeszteni a minőségbiztosítást és a mérési rendszereket.

Harmadikként a pedagóguspálya rekonstrukciója fogalmazódott meg feladatként, ahol mindjárt az első száz napban azt a lépést kívánjuk megtenni, hogy a közalkalmazotti bértábla A1-es kategóriája legyen egyenlő a minimálbérrel. Ez azt a sávösszezsűsítást, amit az 50 ezer Ft-os minimálbér bevezetése okozott, ellensúlyozná és kompenzálná. Mi úgy gondoljuk, hogy egy egyszeri radikális, kb. 50%-os béremelésre van szükség 2002-ben, ami nagyobb mint a tavalyi volt. Ezen felül évente infláció feletti, a GDP növekedését elérő, vagy azt meghaladó pedagógus reálbér emelésre van szükség. Mi három elemű bérrendszerben gondolkodunk, ami áll egy közalkalmazotti bérminimumból, a szakmai feladathoz illeszkedő szakmai bérpótlékból és egy minőségi bérpótlékból. Ezt a bérrendszert szeretnénk érvényesíteni és nem valami fajta pedagógus életpálya modellt. Hétévente szeretnénk egy év szakmai regenerációt biztosítani a pedagógusoknak a továbbképzésre, kutatásra, szakmai fejlesztésre, és természetesen egyetértek azzal, hogy ehhez a pedagóguspálya szakmai rekonstrukcióhoz hozzátartozik az egész pedagógusképzés-továbbképzés újragondolása.

Negyedik feladatként az esélykülönbségek mérséklése fogalmazódik meg. A tennivalókból csak tömondatokban említenék néhányat: ingyenessé kívánjuk tenni az étkezést az óvodában, azért, hogy azokat a társadalmi csoportokat is érdekeltté tegyük az óvodai munkába való bekapcsolódásba, amelyek ma anyagi okokból távol maradnak. Fontosnak tartjuk a kistérségi iskolatársulások ösztönzését, a szakmai természetűt és a pénzügyi természetűt is. Ilyennek tartjuk az ingyenes tankönyv biztosítását a közoktatásban nyolcadik évfolyamig, a szakközépiskolákban pedig biztosítani kívánjuk azok számára, akik arra rászorulnak. Ilyennek tartjuk az ingyenes helyközi közlekedés biztosítását mind a közoktatásban, mind a felsőoktatásban részt vevő diákoknak. Ilyennek tartjuk a lemorzsolódást megfékező speciális programok kialakítását, lényegében a második „Esély iskola” rendszerének létrehozását. Utolsóként: mi az intézményhálózat működési feltételeiről egy programcsomagot fogalmaztunk meg, és azt gondoljuk, hogy nem lehet halogatni a feltételek, a taneszközök stabil meghatározását, és ehhez az anyagi forrásokat hozzá kell rendelni. Több hosszú távú fejlesztési programra van szükség, hogy a közoktatási infrastruktúra a harmadik évezrednek megfeleljen. Ezt nem lehet egy négyéves kormányzati ciklus alatt megoldani, ezért ebben konszenzusos programot kell kialakítani. De ide tartozónak vélem a szellemi infrastruktúra fejlesztését is, történetesen a pedagógiai asszisztencia – az iskolában a nem pedagógusok ügyének – nemcsak bérügyének, hanem egész ügyének rendezését. Ide tartozik az a szakmai információs bázis, adatbázis, amely mérési módszereket, akkreditált programokat, feladatbankokat foglal magába.

A felsőoktatás helyzetértékeléséről annyit, hogy ugye tudjuk, hogy a hallgatói normatíva sajnálatos módon nem változott az elmúlt négy esztendőben. Tudjuk, hogy a tandíj csak

egy minimális része a tanulmányi költségeknek, mondhatnám egy tizede se lenne egyébként. Ugyanakkor alig változtak, illetve messze nem az inflációnak megfelelően változtak a lakhatási és a tankönyvtámogatások. A tandíj egyébként csak az államilag támogatott férőhelyeken szűnt meg, tehát a költségtérítéses rendszerben nem. Ezeket a pontosításokat ille- ne elvégezni. A szlogent, hogy ingyenes lesz majd a diploma – ugye ez volt az ígéret négy évvel ezelőtt –, egészen pontosan úgy lehetne megfogalmazni, hogy az államilag támogatott helyeken tandíjmentesség van. Akkor talán jobban közeledünk az igazsághoz. Emellett sokkal több a diákok költsége. Úgy gondolom, hogy elmaradt az egész hallgatói juttatási és támogatási rendszer újragondolása. Annak ellenére is, hogy jó elemek is bekerültek a rendszerbe, ilyenek tartom a Bursa Hungaricát. De ahogy kivitelezte a kormány, úgy nem elfogadható. Tehát, hogy az a hallgatói normatíva terhére történik, gyakorlatilag az önkormányzatoknak csak a pénz szükséges a dologhoz, egyébként elég gyenge az együttműködés az önkormányzatokkal. Úgy gondolom, hogy a felsőoktatás integrációjától várt eredmények még nem jelentek meg. A következő időszak tennivalói közül ezt tartom a legkritikusabb tételnek. Az integrációt úgy kell megvizsgálni, hogy hogyan lehet ennek a valóságos szakmai és gazdasági eredményét előhozni, amiben mindenki reménykedett, amikor ez az integrációs döntés 1996-ban megszületett.

A felnőttképzést illetően meglehetősen dinamikus kormányzati programra van szükség. Megítélésem szerint az a felnőttképzési kapacitás, ami ma Magyarországon van, nem felel meg egy fejlett piacgazdaságnak. Lényegében háromszáz-, háromszázötven-ezer ember vesz részt ma felnőttképzésben, és nagyjából nyolcszázszáz-egymilliós kapacitás kellene ahhoz, hogy egy korszerű gazdaság átképzési, továbbképzési, ráképzési igényeit teljesítsük. Az emberek életmódjában is meglehetősen nagy szükség van erre. Sajnos a felnőttképzési törvény pont ellene hat ennek a dinamikus mozgásnak. Ezért mi ezt kormányra kerülés után elég gyorsan megváltoztatnánk. Szerintünk ugyanis kulcskérdés a felnőttoktatás.

Ritterné Vajta Mária: Mi azt gondoljuk, hogy most már itt van az ideje átgondolni stratégiai szinten, a stabilitás fenntartása mellett az egész köz-, szak-, és felsőoktatást. Az eltelt több mint 10 évben a világ annyira megváltozott körülöttünk, hogy sok intézkedés a gyakorlatban nem egészen azt eredményezi, ami elvileg helyes lett volna. Ezek között a tanügyigazgatás és az önkormányzati intézményfenntartás jogi szabályozásának átgondolását tartjuk nagyon fontosnak. Utaltam már arra, hogy egyáltalán nem úgy működik, kisebb önkormányzatok szintjén különösképpen, de még nagy önkormányzatoknál sem az oktatási élet, mint ahogy azt az oktatási jogszabályok meghatározzák, vagy ahogy ezt messzebből bárki is elképze- li. Az önkormányzatoknak sok esetben nincsenek megfelelően képzett szakembereik. Ez nem mindenre vonatkozik természetesen. Nem bántani akarom az önkormányzatokat, mert nagyon sokan jól ellátják ezt a feladatot, de sokan nem. Nincsen tehát megfelelően képzett személyzetük, ez esetben egyáltalán nem jogszerűen működnek, és akkor még a szakszerűségről nem is beszéltem, és a sokat emlegetett gyermekközpontúságról sem. Amennyiben nincs mód ezt módosítani, akkor is meg kell erősíteni az önkormányzatok iskolafenntartói tevékenységét szolgáltatással, finanszírozással. De a finanszírozás bővítését egyáltalán nem úgy gondoljuk, hogy amennyiben több pénzt tudna bármely önkormányzat pumpálni a közoktatásba, akkor attól automatikusan jobbak lesznek. Egyáltalán nem lesz jobb a helyzet ilyen igazgatás mellett. Bizonyos szempontból a szabályozás is virtuális, mint ahogy gyönyörű pedagógiai programokat írtak meg az előző ciklusban, de utána betették a szekrénybe, és a világon senkit nem érdekelt, hogy a gyerekek meg az udvaron ugrálnak.

Kiemeltem még két ponton az áttekintés szükségességét: a szakképzésben és a pedagógiai szolgáltatásban, a szakszolgálatok területén. A szakképzésnél a szakképzés kezdő és végpontjait kellene különösen megvizsgálni, tehát a 18 évig tartó tankötelezettség fontossága és jelentősége mellett differenciálni kell. Ha a képességek különbözőek a különböző gyermekcsoportokban vagy egyedekben, mindenkinek meg kell teremteni olyan típusú szakképzési lehetőséget, amire képes. Örömmel hallottam a miniszter urat, aki el is kezdte emlegetni a 9–10. osztály áttekintését. Nekünk mindig az volt a véleményünk, hogy ezt differenciáltban kell megszervezni. A másik nehéz probléma. A moduláris rendszer felé való elmozdulást jónak tartjuk, de továbbfejlesztendőnek. A szolgáltatásnál pedig én teljes zűrzavart látok. Azt gondoljuk, hogy a törvényi alapja megvan. Nem az a gond, hogy a szolgáltatás a piacon nagyon esetlegesen működik, hiszen nincsen forrás arra, hogy megvásárolják, hanem inkább az a baj, hogy ott a jogosítványok valóban összekeverednek. Tehát ennek az áttekintése mind az iskolafenntartók számára, mind pedig a közoktatási intézmények számára nagyon fontos volna.

Utoljára pedig hadd mondjam azt, hogy én egyetértek azzal, hogy nem jó a szétszakadás, de a korábbi intézkedések egy része is, minden szándék ellenére vagy hangoztatott szándék ellenére szétszakadáshoz vezetett. Tehát itt valóban boldogan látnánk azt, hogyha bizonyos alapkérdésekben nemcsak a frazeológia szintjén, hanem a tartalom, a jelentés szintjén is valamilyen egymáshoz közelítő álláspont alakulhatna ki, mint ahogy egy-két esetben talán ez nem is reménytelen.

Egy kicsit kevesebb pártpolitikai propaganda lenne szükséges. Sokszor olyan intézkedéseket támadnak – az elmúlt ciklusban is ez volt észlelhető –, amellyel tulajdonképpen egyet is értene mindenki. Első szinten a stratégiai gondolkodásban kéne megállapodni, az alapkérdésekben, és utána már a megoldás részletein lehetne vitatkozni, az nem veszélyeztetné a stabilitást.

Sió László: Első hozzászólóként nem volt módom reflektálni másokra, így ezt most szeretném megtenni. Van egy fontos elv, amelynek érvényesítése mindenkinek feladata, aki a közoktatás irányításában dolgozik: a kontinuitás és a változásokra való reagálás képességének egyensúlyban tartása. Ez azt jelenti, hogy egyrészt az értékeket őrizzük meg, másrészt ha el kell dönteni valamit, akkor azt nem lehet halogatni, lépni kell. A kontinuitás biztosítására jó példa a kerettanterv bevezetése, amely a NAT-ra épül, az pedig aligha lehet kérdéses, hogy vannak olyan kihívások a magyar közoktatás és felsőoktatás előtt, amelyek szükségessé tesznek bizonyos változtatásokat, s amelyek gyorsan és hatékonyan akkor realizálhatók, ha az állam erőteljesebben jelenik meg, direkt vagy kevésbé direkt eszközökkel ösztönzi ezt a folyamatot. Azt hiszem, hogy a PISA mérés eredményei teljesen egyértelműen jelzik mindenki számára, hogy ez a kihívás valóban létezik. De már a mérések előtt is tudtuk, láttuk, hogy teendőink vannak ezen a területen. Ha úgy tetszik, nyertünk 3 évet azzal, hogy 1998-ban megszülettek döntések például a kerettantervről, az iskolaszervezet stabilizálásáról, a minőségfejlesztési és az átfogó mérési, értékelési program elindításáról. Ez a kihívás nem más, mint az, hogy a releváns tudás tartalma teljes mértékben átalakul. Majdnem mellékes a lexikális tudás mennyisége, ami egyébként bármikor-bárhol hozzáférhető és megszerezhető. A tudás megszerzésnek, továbbbépítésének és alkalmazásának képessége az, amely ma a középpontba került, ez az, amire az iskolának fel kell készítenie.

A kihívás óriási, a feladat azt jelenti, hogy sok esetben évtizedes vagy évszázados hagyományokat, értékeket kérdőjelezünk meg, vagy éppen sorolunk hátrébb. Mi úgy gondoltuk 1998-ban, hogy ezt nem lehet úgy megoldani, ahogyan az MSZP-SZDSZ kormány pró-

bálta, nem lehet a lovak közé dobni a gyeplőt, mondván, mindenki azt csinál amit akar. Mert ha mindenki azt csinálja, amit akar, az tulajdonképpen azzal egyenlő, hogy mindenki azt csinálja, amire képes. És itt vitatkoznék Csizmár Gáborral, mert a Nemzeti Alaptanterv felülvizsgálata bizony megtörtént. Ennek az eredményeként került bevezetésre a kerettanterv. Oktatókutató intézetek és több tízezer pedagógus vett részt ebben a munkában, és a vélemények megegyeztek: a kerettanterv bekerült az oktatási törvénybe. Mindebből következik, hogy az érettségi, a kerettanterv, a mérési program bevezetése gyakorlatilag egy PISA-kompatibilis oktatási rendszer kialakulását segíti és ösztönzi.

Csizmár Gábor érintette a szelekció kérdését. Én úgy látom, hogy a szelekció, a különbségek inkább stagnálnak, mint növekednek. Ez sem jó, de némi bizakodásra ad okot, hogy legalább megálltak ezek a folyamatok. Ez jól mutatkozik abban, hogy növekszik az érettséggel záródó képzésben részt vevők aránya. Az iskolaszervezet 6–8 évfolyamos intézményekké való spontán átalakulása, a közoktatási törvény módosításának következtében, szintén megállt. Az egyenlő oktatási feltételek kialakítását célzó intézkedések szintén ebbe az irányba visznek.

Néhány, az elmúlt időszak intézkedéseit érintő kritikai észrevétel, a központosítás vádját nem is tudom értelmezni. A minőségbiztosítás teljesen egészében helyi folyamat, abba semmiféle beleszólása nincsen a kormánynak. A kormány egy programot finanszíroz, amely támogató környezetet biztosít az intézmények munkájához. De az, hogy ehhez a programhoz csatlakozik-e egy intézmény vagy sem, ez az ő saját döntése. Az pedig, gondolom, természetes, hogy a közpénzek felhasználását ellenőrizzük, ez a mindenkori kormányzat feladata.

A tankönyvek terén is hasonló a helyzet. Lehet azon vitatkozni, hogy a tankönyvek minőségét kell-e jobban szabályozni vagy sem. Mi – egyébként a pedagógusok véleményével megegyezően – azt gondoltuk, hogy kell, már csak azért is, mert a tankönyvek árát jelentős részben közpénzből finanszírozzuk. A minőségi elvárások szigorodásával ugyanakkor nem csökkent a tankönyvkínálat, de elértük azt, hogy a tankönyvek minősége javult. És ekkor van értelme ingyenes tankönyvről beszélni. Nem az a lényeg ugyanis, hogy ingyen legyen a könyv, hanem hogy olyan minőségű legyen, hogy az minden tanuló számára esélyt jelentsen. Ma előfordul, hogy ha egy önkormányzat vagy egy szülő kevésbé tehető, akkor valaki nem juthat hozzá minőségi tankönyvhöz, mert az olcsóbbat kell választania. Ez az, ami miatt szükséges az ingyen tankönyv, hogy minőségi tankönyvet lehessen biztosítani. A költségvetési támogatások alakulása: elhangzott a normatív szabályozás, illetve bizonyos garanciális szabályok felfüggesztése. Az eredmények azt jelzik, hogy ez a szabályozás jól működik: 1998-ban 62,5% volt a teljes kiadásokon belül a normatív támogatás, ma pedig 74,5%. Ez elég egyértelmű cáfolata az elhangzott állításnak.

Az is tény, hogy reálértékben is növekedtek a közoktatási kiadások. Nem olyan mértékben, mint amilyen mértékben a normatív támogatás emelkedéséből következne, de növekedtek. Azt lehet látni, hogy a normatíva növekedése kiváltott egyes területeken önkormányzati forrásokat, ezért nem olyan mértékű a növekedés, mint ami a normatív támogatásból következne. De hangsúlyozom, reálértékben még így is növekedés történt.

Ugyanez vonatkozik a bérekre. Fel kell hívjam a figyelmet arra, hogy egy olyan országban, ahol a GDP alakulása egy viszonylag szűk sávban mozog, lehet a GDP-hez viszonyítani a béreket. De egy olyan országban, mint Magyarország, ahol az elmúlt tíz évben a GDP igen széles sávban mozgott, ez értelmetlen. Két példát hadd említssek. A '90-es évek elején a GDP-hez képest az oktatási kiadások aránya jelentősen növekedett, mert a GDP zuhant, az

oktatási kiadások pedig stagnáltak. Ebből valaki azt a következtetést vonhatja le, hogy paracicsomi állapotok alakultak ki az iskolákban, miközben ennek az ellenkezője volt a valóság: intézményeket zártak be, pedagógusokat bocsátottak el. Most egy fordított folyamat zajlik. A GDP gyorsabban növekszik, mint ahogy nőnek a kiadások. Ennek több jól meghatározható oka van, ezeket hosszasan most nincs idő elemezni. Sokkal pontosabb képet kapunk a folyamatokról, ha a kiadások vagy a bérek reálértékének alakulását vesszük figyelembe, vagy mondjuk a nemzetgazdasági átlaghoz hasonlítjuk a keresetek alakulását. Ez utóbbi esetben azt lehet mondani, hogy 1998-ban 94%-on álltak a pedagóguskeresetek a nemzetgazdasági átlaghoz képest, és most, 2002-ben 110% körül alakulnak.

A minőségi bérpótlékot nem töröltük el, átalakítottuk a rendszerét, ez kétségtelen. Bizonyos elemeit meg is kötöttük, pontosan a minőségfejlesztési program kapcsán. A minőségfejlesztés egy olyan komplex fejlesztési program, amely nagyon szorosan összefügg a kiemelkedő munkavégzéssel, a minőségi munkával.

Az életpálya-programot illetően nem hiszem, hogy ez a beszélgetés alkalmas lenne arra, hogy ennek részleteit megvitassuk. Két dolgot azonban fontos megemlíteni: A 2006-os időpont minimális célkitűzésként szerepelt a programban. Természetesen mindenki azt szeretné, ha közelebb kerülne ez az időpont, mi is. Ilyen típusú javaslatot terjesztünk egyébként a közeli napokban a kormány elé. A másik elem, amit fontos tisztázni, hogy minek a 125%-áról beszélünk. A FIDESZ programjában az szerepel, hogy a nemzetgazdasági átlagkeresetet 2002–2006 között a kétszeresére növeljük. És ez az, amit még 25%-kal meghalad majd a pedagógusok keresete. Azt gondolom, hogy ebből az aspektusból már egészen más az ígéret, más következtetést lehet ebből levonni.

Fontos, hogy reagáljak a tandíj kérdésére is, illetve a hallgatói támogatások alakulását érintő észrevételekre. Annak idején a világbanki szerződést Medgyessy Péter és Magyar Bálint jegyezte. A világbanki szerződés részét képező tanulmányban pedig az szerepel, hogy az aláírók tudomásul veszik, hogy amikor a tandíj bevezetése kiteljesedik, egy hallgató éves tanulási költsége egy átlagos magyar munkáscsalád éves jövedelmének egy-másfélszeresét fogja kitenni. Ez egyértelműen azt jelentette, hogy bizonyos körök kimaradnak a felsőoktatásból, hiszen ezt nem tudják kifizetni. Nem lehet tehát elbagatellizálni ezt a kérdést. A hallgatói támogatások valóban nem növekedtek, de a folyamatosan növekvő tandíj költséget – amelyet bekalkulált az előző kormány az egyetemek költségvetésébe, amikor a tandíjat bevezette – folyamatosan visszapótoljuk, ellentételezzük. Ilyen formában van egy, nem a hallgatókon keresztül, az egyetemekhez eljutott támogatásnövekedés, hanem közvetlenül az intézményekhez eljuttatott.

Még egy kitétel: Kerpen Gábor kétszer is elmondta, hogy igazat kell mondani. Igen, igazat kell mondani. Ezért kell tájékozódni, mielőtt valaki, valamilyen ügyben megszólal. A pedagógusok számára juttatott számítógépek esetében tipikusan ennek az ellenkezője történt, olyan bírálatok hangzottak el, amelyek minden alapot nélkülöztek. Ennek a programnak ugyanis csak annyi köze van a minőségbiztosításhoz, hogy mint az ezzel az eszközzel is ellátható, válaszható feladat jelenik meg. A pedagógus PC program célja ugyanis az, hogy azok a pedagógusok, akik a munkakörükhöz kapcsolódva ellátnak bizonyos feladatokat, ezt hatékonyabban, könnyebben tehesék. A számítógépek árának a 75%-át az állam finanszírozza, 25%-át pedig az önkormányzat, a fenntartó, hiszen neki is érdeke, hogy a munka hatékonyabb legyen. Röviden a célokról: az egyik az infrastruktúra fejlesztése. Jelenleg létezik egy infrastrukturális többlet a magyar oktatásban. A szakképzésben különösen jól lehet ezt látni, tavaly a középfokú oktatási intézményekben 25–30 ezerrel kevesebb diák jelentke-

zett, mint ahány számára férőhely biztosítható. Valamit kezdeni kell ezzel a kapacitással. A felnőttképzési törvény azt hiszem, hogy pontosan ezt a kapacitást fogja lekötni. Ezzel részben az intézményeken belüli belső feszültségeket, részben az iskolák közötti presztízs-feszültségeket oldja, részben pedig azt eredményezi, hogy olyan döntően fejlesztési EU forrásokat, amelyek más módon nem lennének bevonhatók a normál képzés javítása érdekében, így megjelenhetnek a foglalkoztatathóság növelését, az esélyteremtést célzó programok mentén. Ezek egy infrastrukturális fejlődést eredményezhetnek. De fontos előny az is, hogy közelebb kerül egymáshoz a legkorszerűbb technikával való oktatás és az iskolarendszerű képzés.

Az infrastruktúra fejlesztését célozza a 21. század iskolája program, melynek prioritásai közül az egyik a szakképzés, a másik oktatási kapacitások létrehozása azokon a területeken, ahol a családtámogatási rendszer, a lakásépítés támogatási rendszer miatt megjelenik egy olyan igény, hogy újabb iskolákat, óvodákat kell építeni. És van egy harmadik eleme is, ez pedig a kiemelt oktatási körzeteknek a létrehozása a hátrányos helyzetű térségekben, ahol nem egyszerűen jó infrastruktúrát, hanem egy speciális infrastruktúrát, speciális oktatási környezetet kell teremteni.

A másik előttünk álló feladat a kétszintű érettségi bevezetése, és ezzel egy normális kapcsolat megteremtése a felsőoktatás és a közoktatás között, ami a felvételi elfogadottságában, az érettségi felvételiként való elismerésében jelentkezik majd. Ugyanakkor az érettségi át is átalakul egy készségfejlesztő, a tudás alkalmazását is számon kérő vizsgává. Az új érettségi megoldja a nyelvvizsga kérdését és a nyelvvizsga ingyenességét is. A kerettanterv biztosítja az óraszámot, az érettségibe való beépülés pedig biztosítja a nyelvvizsga ingyenes megszerzését. A problémát ezen a területen tehát nem ez jelenti, hanem a nyelvtanárok fluktuációja. Ezt a gondot az életpályamodellben lehet kezelni.

Nagyon fontos esélyteremtő eszköz az étkezés, illetve a tankönyvvásárlás támogatása. Mi az étkezési támogatást rászorultság alapján, a bölcsődétől a középiskoláig szeretnénk ingyenesen biztosítani. A tankönyveket pedig általánosan ingyenesen biztosítanánk az általános iskolában és a középiskolában egyaránt.

Folytatni kívánjuk a kistelepülési intézmények kiemelt támogatását. Itt azonban – ahogyan eddig is – megjelenik egy minőségi szempont is. Nem általában támogatjuk a kistelepülési iskolákat, hanem akkor, ha a minőségi oktatás garanciái adottak. Ez akkor biztosítható, ha az óvodát és az általános iskola alsó tagozatát tartja meg egy kistelepülés és a felső tagozatra társul valamilyen formában.

A felsőoktatás területéről egy elemet emelnék ki: az egyik a hallgatói létszám további bővítése. Azt gondoljuk, hogy ez nem tervgazdálkodás, hogy meghatározzuk, hogy hányan tanuljanak tovább. Ilyen szempontból nem értek egyet Polónyi Istvánnal vagy Bokros Lajossal. Azt gondolom, hogy itt a keresletnek kell meghatároznia azt, hogy mennyien tanuljanak a felsőoktatásban. Ennek egy részét az állam finanszírozza a képzésben. A többit pedig rá kell bízni a kereslet alakulására. Úgy látjuk, hogy 2006-ig elérhető, hogy minden második fiatal folytathasson felsőfokú tanulmányokat. A másik elem a kétciklusú képzés bevezetése. Ez nyilvánvalóan egy nemzetközi trendhez való igazodás, ami a hallgatók számára rendkívül előnyös, hiszen nem egy csőszerű képzésben vesznek részt, hanem a pályaválasztás-pályamódosítás lehetősége már a tanulás közben megjelenik, illetve a tudás továbbépíthetősége is sokkal inkább biztosított egy ilyen képzési rendszerben.

Végül azért még egyetlen egy dolgot szeretnék mondani. A tárca legfontosabb döntéseit komoly kutatómunka előzi meg. Ezeket komoly intézetek végzik, az eredményeikre lehet

támaszkodni, megbízhatóak. De általában sem tartom illőnek, ha tudományos kutatások eredményeit kérdőjelezi meg valaki, csak azért, mert a személyes véleménye eltér a közvélekedéstől. Azt hiszem, sokat elárul az elmúlt négy esztendőről, hogy a legutóbbi vizsgálatban, amikor a különböző ágazatokat sorrendbe kellett állítaniuk, az oktatás a közvélemény szerint második helyre került. Azt hiszem, hogy ez részben az ágazat fontosságát tükrözi, részben pedig az elégedettséget. Más kérdések az esélyteremtés, a minőségi oktatás, a bérek, illetve az oktatásfinanszírozás kérdésének alakulását érintették. Amikor összehasonlították az előző kormányzati ciklus és a mostani eredményességét, akkor ötször-nyolcszor többen voltak azok, akik úgy ítélték meg, hogy ezeken a területeken több történt ebben a kormányzati ciklusban mint az előzőben. Nem azt mondták, hogy minden rendben van, de azt igen, hogy elindultak azok a folyamatok, amelyeket ők biztatónak látnak.

Educatio: Köszönöm a beszélgetést.

(a kerekasztal beszélgetés moderátora Tót Éva volt)

